

Postprint version : 1.0

Journal website : Pw.nl

This is a Nivel certified Post Print, more info at nivel.nl

'Apotheker en huisarts moeten uitstralen als team te werken': wat burgers vinden van de samenwerking tussen apothekers en huisartsen

Liset van Dijk*

* bijzonder hoogleraar Farmaceutisch zorgonderzoek en programmaleider Farmaceutische zorg bij het Nivel in Utrecht

Burgers vinden het belangrijk dat zorgverleners de zorg die zij leveren op elkaar afstemmen en geen tegenstrijdige informatie verstrekken. Ook stellen zij het op prijs dat zorgverleners zich inzetten om de samenwerking te versterken, zodat de juiste expertise op het juiste moment en op de juiste plek wordt ingezet. Dit blijkt uit literatuuronderzoek van het Nivel en SIR.

De huisarts is de belangrijkste samenwerkingspartner van de openbaar apotheker in de eerste lijn. Huisartsen en apothekers hebben een aantal duidelijk verschillende taken. Zo is de huisarts verantwoordelijk voor de diagnosestelling en het kiezen van een therapie samen met de patiënt. Apothekers zijn bevoegd om voorgeschreven geneesmiddelen terhand te stellen. Hun expertise is complementair. Gezien de steeds complexere zorgvragen in de eerste lijn door vergrijzing en verschuiving van zorg vanuit de tweede lijn, is het van groot belang deze elkaar aanvullende expertise optimaal te benutten door goede samenwerking [1].

Het in 2022 afgesloten Integraal Zorgakkoord (IZA) vraagt daarbij om versterking van de samenwerking in de eerste lijn. Ook stelt het IZA dat het veld de mogelijkheden voor een sterkere rol van de openbaar apotheker moet verkennen. Versterking van de rol van de apotheker heeft niet alleen gevolgen voor de apotheker, maar ook voor de huisarts. Het is de vraag hoe burgers aankijken tegen de samenwerking tussen apotheker en huisarts en eventuele veranderingen daarin. Zij zijn immers de ontvangers van de zorg en hebben baat bij een optimale samenwerking. We deden eind 2022 op verzoek van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport daarom een studie van de Nederlandse literatuur, waarvan dit artikel een samenvatting geeft [2].

Spil eerstelijnszorg

Huisartsen zijn voor patiënten de spil in de eerstelijnszorg, ook als het gaat om medicijngebruik. Gevraagd naar welke drie zorgverleners zij als eerste raadplegen met vragen over geneesmiddelen, noemen acht van de tien burgers de huisarts. Na de huisarts volgen de apotheker (43%) en de medisch specialist (29%). Niet veel minder vaak dan de medisch specialist wordt de apothekersassistent (21%) genoemd. Terwijl burgers de huisarts het vaakst

noemen alsvraagbaak, zien we dat burgers het apotheekteam iets vaker als deskundig op het gebied van huisarts en apotheker dit samen moeten doen, waarbij geldt dat het ene onderwerp meer nadrukkan krijgen bij de huisarts (bijvoorbeeld de diagnose) en het andere bij apothekers (bijvoorbeeldhoe het geneesmiddel te gebruiken) [3].

Daarbij vinden burgers het belangrijk dat zorgverleners de zorg die zij leveren op elkaarafstemmen en dat burgers geen tegenstrijdige informatie krijgen van zorgverleners [4]. In eenworkshop die de Patiëntenfederatie Nederland en het Nivel organiseerden, gaven burgers aan datzorgverleners belangrijke en noodzakelijke informatie over de patiënt met elkaar moetuitwisselen. Ook vonden zij het belangrijk dat zorgverleners zich inzetten om de samenwerking inhet algemeen te versterken.

Zij hadden het idee dat de focus in de discussie over samenwerking soms te veel ligt op de digitaleuitwisseling van gegevens. Dit terwijl het hen niet uitmaakt hoe zorgverleners informatie over zorguitwisselen, zo lang ze maar actief contact met elkaar hebben wanneer dat nodig is. Burgersvinden het daarbij belangrijk dat de juiste expertise op het juiste moment en op de juiste plek wordtingezet. Dit betekent dat afstemming nodig is over wie wat wanneer doet.

Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat de apotheker betrokken wordt bij het goede gesprek over debehandeling met medicijnen en een grotere rol krijgt in het vervolg van de behandeling dan in de huidige situatie het geval is. Samengevat zagen burgers die deelnamen aan de eerder genoemdede workshop de ideale samenwerking tussen zorgverleners als volgt:

Eén zorgverlener heeft de regie, bij voorkeur de huisarts.

- Apothekers en huisartsen zetten elkaars expertise in wanneer nodig.
- Apothekers en huisartsen delen belangrijke informatie met elkaar.
- Apothekers en huisartsen stemmen processen op elkaar af om te zorgen dat burgers hetzorgproces op de juiste manier ervaren [4].

Nieuwe initiatieven

Er is niet alleen onderzoek gedaan naar hoe burgers tegen de toekomstige zorg aankijken. Dit isook gedaan voor verschillende initiatieven die er zijn om samenwerking tussen huisartsen enapothekers te verbeteren of anders in te richten. Een voorbeeld daarvan is het combiconsult. Dit iseen kort consult bij de openbaar apotheker voor patiënten met diabetes, CVRM of COPD,aansluitend aan een kwartaal- of jaarcontrole bij de praktijkverpleegkundige of huisarts.

In een evaluatiestudie van het combiconsult vonden burgers over het algemeen dat de apothekerandere kennis heeft dan de huisarts en dus een complementaire rol vervult, vooral op het gebiedvan chronische ziekten. Anderzijds vonden sommige burgers dat de apotheker niet het volledigeplaatje heeft en daarom geen goede afweging kan maken over een behandeling of waren ze bangdat de apotheker de plaats van de huisarts zou innemen [5].

Een ander initiatief is dat van de apotheker-farmacotherapeut (AF) in de huisartsenpraktijk [6,7].Deze geeft adviezen over de farmacotherapie binnen de huisartsenpraktijk en steltmedicatiewijzigingen voor, inclusief stoppen en starten. Uit onderzoek van Sloeserweij [8] blijkt datmensen die een medicatiebeoordeling van de AF hadden gekregen, dit waardeerden: 88% gaf aantevreden te zijn.

Voorschrijfproces

Burgers die in een Burgerplatform meedachten over de ontwikkelingen in de eerstelijnsfarmaceutische zorg, staan open voor een grotere rol van de apotheker bij het voorschrijven van medicijnen. Zij vonden dat apothekers – na een aanvullende opleiding – een voorschrijvende rol kunnen hebben. Dit kan bijvoorbeeld na diagnose door de huisarts bij de behandeling van bepaalde chronische aandoeningen.

Ook kan de apotheker een ondersteunende rol hebben bij patiënten met een complexe zorgvraag en polyfarmacie. Bij kleine kwalen zoals hooikoorts, kan de apotheker het eerste aanspreekpunt zijn. Wel blijft het zo een andere zorgverlener dan de voorschrijvende zorgverlener die het recept controleert.

Ook in de proeftuinen Therapietrouw die momenteel lopen, nemen apothekers het initiatief meer zorgtaken op zich te nemen in de reguliere zorg. Eén van deze proeftuinen is de proeftuin Amersfoort. Hier houden apothekers een jaargesprek met patiënten in de herhaalservice. Hierover zijn afspraken gemaakt met de huisartsen. Uit het evaluatieonderzoek van Prinsen [9] blijkt dat deelnemers hier – al is het soms na een aanvankelijke aarzeling – in meerderheid positief over zijn.

Gezien de rollen en taken die burgers aan de apotheker toedichten, is het apotheekteam in depositie om de rol in de farmaceutische zorg uit te bouwen. Voorbeelden van taken die de apotheker kan doen en in veel gevallen al doet, zijn begeleiding bij chronisch medicatiegebruik, het optimaliseren van het medicatiegebruik (bijvoorbeeld in het adviseren bij kleine kwalen). Daarbij waarderen burgers initiatieven waarin de apotheker een andere rol aanneemt en meer zorg verleent.

Wanneer de apotheker een andere rol aanneemt, vinden burgers het nodig dat zowel huisartsen als apothekers naar burgers uitstralen als een team te werken, waardoor burgers het logischer zullen vinden dat het apotheekteam bepaalde taken op zich neemt. Een andere belangrijke voorwaarde voor burgers is het opbouwen van een vertrouwensband tussen apotheker en burgers [10].

Om deze band op te bouwen is het nodig dat burgers meer zicht krijgen op de meerwaarde van apotheker en apotheekteam en hoe het apotheekteam hen kan ondersteunen. Als er eenmaal sprake is van een goede vertrouwensband tussen apotheker en burger kan de apotheker een belangrijke rol spelen in de zorg en begeleiding van burgers bij hun geneesmiddelengebruik. Hierbij geldt wel dat de druk op apothekers, net als op huisartsen, groot is. Dit kan een bedreiging vormen voor de versterking van de rol van de apotheker zoals het IZA voorstaat en waarvoor burgers open staan.

In de proeftuinen Therapietrouw nemen apothekers het initiatief meer zorgtaken op zich te nemen in de reguliere zorg. In proeftuin Amersfoort houden apothekers een jaargesprek met patiënten in de herhaalservice. Hierover zijn afspraken gemaakt met huisartsen.

Literatuur

1. Dijk L van, Bouvy M, Bakker D de, Burgt S van der, Floor-Schreuderling A. Samenwerking tussen huisarts en openbaar apotheker: stand van zaken en mogelijkheden voor de toekomst. Utrecht, Nivel, 2016
2. Dijk L van, Schackmann L, Heringa M, Vervloet M. Burgerperspectief op extramurale farmacie: quickscan van Nederlandse literatuur. Utrecht: Nivel, 2023.
3. Dijk L van, Brabers A, Vervloet M. Farmaceutische zorg in de eerste lijn: ervaringen en meningen van burgers: kennisvraag. Utrecht, Nivel, 2018
4. Kasdorp J, Benedictus J. Zorg bij medicijngebruik dichtbij mensen. Zorg en begeleiding bij medicijngebruik volgens patiënten. Utrecht, Nederlandse Patiëntenfederatie, 2018

5. Meijvis VAM, Heringa N, Kwint HF, de Wit NJ, Bouvy ML. The CombiConsultation: a new concept of sequential consultation with the pharmacist and practice nurse/general practitioner for patients with a chronic condition. *Int J Clin Pharm.* 2022;44(2):580-584.
6. Sloeserwijn V. The non-dispensing pharmacist in primary care: an interprofessional model to improve pharmaceutical care and patient safety. Utrecht, UMCU, proefschrift, 2020
7. Hazen A. Non-dispensing clinical pharmacists in general practice: training, implementation and clinical effects. Utrecht, UMCU, proefschrift, 2018
8. Heringa M, Floor-Schreudering A, Kohli A, Kwint HF, Kempen TGH, Schackmann L, Tuyl L vanDijk L. van. Het perspectief van burgers op een grotere rol van de apotheker in het voorschrijfproces: verslag van een Burgerplatform. Leiden / Utrecht: SIR Institute for Pharmacy Practice and Policy / Nivel, 2023.
9. Prinsen D. Annual medication consultation among direct acting oral anticoagulant users in the pharmacy refill service. A pre-post, mixed-methods study to evaluate the effectiveness of and experiences with the intervention. Groningen, RUG, master thesis, 2022.
10. Kasdorp J, Vervloet M, Benedictus J, Van Dijk L. Begeleiding van patiënten vraagt om vertrouwensband. Resultaten uit een interactieve workshop met patiënten. *Pharmaceutisch Weekblad*, 2019, 154, 51/52, 26-27